

Цыху Хуэфащэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

1948

Federation of Caucasian Associations

Kaffed

Дунэепстэу къэрал зэгохьэныгъэм и зэфэсэу 1948 гъэм тыгъэгъазэм и 10-м шыIагъэм кыщаштагъ 217 А (III) зиномер унашъомкIэ.

ЦIыф Фэшъуашэхэм Афэгъэхьыгъэ Дунэепстэу Джэпсалъ

Дунэепстэу Къэрал Зэгохьэныгъэм (ДКъЗ) и Зэфэсым егъэIу;

Дунэепстэу цIыфыгъэм кыхиубытэрэ хэтрэ зы цIыфи зэгохьэныгъи;

мы джэпсалъэр сыдигъуи янэгу кIагъэтызэ, мыщ кыщыхэщырэ цIыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ янэIэ зэрэтырагъэтырэм, фашIырэ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъогу кIэ зырагъэужьынэу;

хэгъэгу кIоцIхэми дунэепстэуми кIо къэсми нахьы зыщызыужьырэ амалхэр зыфагъэшъхьэпэзэ мы зэгохьэныгъэм хэт къэралхэм ежьымэ ялъэпкъхэри, яунашъо кIагъэтырэ нэмыкIрэ къэралмэ ялъэпкъхэри кызэкIуубытэу, дунэепстэум и тэдэрэ чIапIи мы цIыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ кыщаштэным, лъэшэу щызэрагъэкIоным, щагъэцэкIэным фэкъудынхэу,

цIыф фэшъуашэхэм афэгъэхьыгъэу цIыф жьугъэхэми лъэпкъхэми язэфэдэ идеал шапхьэхэр къэзыгъэуцурэ мы дунэепстэу джэпсалъэр.

1-нэрэ пычыгъу

ЦIыф пстэури шъхьэфитэу, ялъытэныгъэрэ яфэшъуашэхэмрэкIэ зэфэдэу къалъфы. Акъылрэ зэхэшIыкI гъуазэрэ яIэшъы, зыр зым зэкъош зэхашIэ азфагу дэльэу зэфыщытынхэ фае.

2-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цIыфи зэфэдэу фит мы джэпсалъэм хэт цIыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ зыфигъэшъхьэпэнэу, зыщыц расэм, ышъо, бзылъфыгъэ-хъульфыгъэу зэрэщытым, ыбзэ, ыIыгъ диным, политичнэ е нэмыкIрэ еплъыкIэу иIэм, лъэпкъэу е цIыф купэу кызыхэкIыгъэм, мылькоу иIэм, кызыщальфыгъэм емылбытыгъэу зэхэдзынчъэу, фэгъэкIотэныгъэнчъэу.

Ащ нэмыкIэу, къэрал шъхьэфити, нэмыкIым иунашъо кIэти, зышъхьэфитыжьныгъэ (автономие) зимыIи, нэмыкIрэу зы шъхьэфитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыд фэдэрэ къэралым ицIыфэу щытми хэтрэ цIыфи зэхэдзыныгъэ фашIы хъуштэп зыщыц къэралым иполитичнэ е юридическэ системэ е дунэепстэу къэралхэм азфагу щыриIэ статусым кыхэкIэу.

3-нэрэ пычыгъу

Псэуныр, шъхьэфитыныр, щынэгъончъагъэр хэти ифэшъуаш.

4-нэрэ пычыгъу

Хэти пщылІэу пльытэ е пщІылІыпІэ ибгъэты хъуштэп, сьд фэдэ шІыкІэуи пщылІыгъэр, пщылІ щэн-къэщэфыныр зыми фэбдэ мыхъунэу къоды.

5-нэрэ пычыгъу

Хэти лъэшыгъэ епхьэлІэ хъуштэп, жьалымыгъэкІэ, цІыфыгъэм къемызэгъэу е инапэ зыгъэульиин фэдэкІэ удэзекІо, ащ фэдэ тазыр теплхъэ хъуштэп.

6-нэрэ пычыгъу

Хэти фэшъуаш тэдэрэ чІапІи цІыфэу, юридическэ лицоу къыщалътэнэу.

7-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи къэрал хабзэм ипашхъэ щызэфэд ыкІи къэрал хабзэм къэухъумэныгъэхэр зэхэдзынчъэу, язэфэдэу зыфагъэшхъэпэнэу фит. Хэти зэхэдзынчъэу, зэфэдэу фэшъуаш мы джэпсалъэм къемызэгъэу, зэхэдз зыхэль ІофшІашъохэми, ащ фэдэ ІофшІашъомэ сьд фэдэуи атегъэгушхонми къыщаухъумэнэу.

8-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ хабзэ шхъэІэм е къэрал хабзэм къырипэсырэ цІыф фэшъуашэхэр зыукъорэ ІофшІашъо къызехъулІэкІэ фитыныгъэ зиІэ ухыакІохэм зафигъэзэнэу, зыкъаригъэухъумэнэу.

9-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи лажъэ имыІэу аубыти, агъэтІыси, егъэзыгъэкІэ нэмыкІрэ чІапІэ афи хъуштэп.

10-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ ифэшъуашэхэмрэ ипшъэрылхэмрэ аухэсы ыкІи ежъым зы лажъэ къытыралхъэ зыхукІэ зыми шІомылІыкІэу, зыми иунашъо кІэмытэу, зыми имытельхъэу щыт ухыакІо шхъэфит псэфитыр зэфагъэкІэ ыкІи нафэу иІоф ригъэплъынэу фэенэу.

11-нэрэ пычыгъу

Зы лажъэ/шІэпхъэджагъэ зытыралхъэрэ хэтрэ цІыфи зиухыижыным пае зыфэныкъошт щынэгъончъагъэхэр зыщигъотынэу щыт ухыигъо нафэм икІэухэу, къэрал хабзэм тетэу агъэкъончафэкІэ хыеу къалътэ, мыхыашъо къыраплъырэп.

Хэти агъэкъуанчэ хъуштэп, зешІэ лъэхъаным къэрал хабзэкІэ е дунэепстэу хабзэкІэ шІэпхъэджагъэу амылътэщтыгъэ зы Іоф зэришІагъэм е ышІапхъэу къащыхъу горэ зэримышІагъэм къыхэкІыкІэ. Хэти шІэпхъэджагъэ зешІэм фэгъэуцугъэу щытыгъэ тазырым нахьыбэ тыралхъэ хъуштэп.

12-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи и гъэшІэ унае, иунагъо, иунэ е зэрэзэрашІэхэрэ шІыкІэхэм шхъэусыгъончъэу зыри къыхэІэбэ хъуштэп, инапэ, ыцІэ къеІусэ хъуштэп. Хэти фитыныгъэ иІ мыщ фэдэ къыхэІэбэныгъэхэм къэрал хабзэкІэ зыкъащаригъэухъумэнэу.

13-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ зы хэтрэ зы къэралы ичІыналъэ шъхьэфитэу щызекІонэу, щыпсэунэу.

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ ежыы икъэралы ахэтэу тэдэрэ къэралы икощыкІынэу ыкІи икІэрыкІэу кыгъээзэжынынэу.

14-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ жъалымыгъэ/лые кырахынэу зыхьурэм, нэмыкІрэ къэрал ышъхьэ ригъэзынэу, шъхьээгъэзныгъэ амалхэр зыфигъэшъхьэпэнэу.

Ау ишъыпкъапІэкІэ политичнэу щымыт шІапхъэджагъэхэм е дунэепстэу къэрал зэгохъэныгъэм имурад, ибзыпхъэхэм къемызэгърэ ІофшІашъохэм къахэкІырэ дэодапшъэхэмкІэ мы фитыныгъэр зыфэбгъэшъхьэпэ хьуштэп.

15-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ зы къэралым ицІыфэу щытынэу.

Хэтрэ цІыфи зицІыфэу щыт къэралым шъхьэусыгъончъэу хэбгъэкІы е нэмыкІрэ къэралым ицІыф хьунэу иІэ фитыныгъэм хэбгъэны хьуштэп.

16-нэрэ пычыгъу

Зыныбжъ икьугъэ хэтрэ бзылъфыгъи хьульфыгъи фитыныгъэ иІ кызыхэкІыгъэ лъэпкъым, зицІыфэу щыт къэралым е динэу ыІыгъым кыхэкІэу зы пэрыогъуи кыфэмыуцоу, фитэу кыщэнэу, дэкІонэу, унагъо ышІэнэу.

Зэрэщэн-зэдэкІоным фэгъэхьыгъэ зээгъныгъэр (нэчыхьэр), зэрэщэшт-зэдэкІоштхэм ежъмэ я шъхьэфитыныгъэ шьыпкъэрэ яшІоигъоныгъэ икьурэкІэ агъэпсы.

Унагъуэр, цІыфыбэ-лъэпкъ псэукІэм и лъэбжъэ шъхьаІэшъы, ар цІыф жьугъэми къэралыми кьеухъумэ.

17-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ ежым иунаеу е нэмыкІрэхэр иІэхьэгъоу мыльку зригъэІэнэу.

Хэтрэ цІыфи шъхьэусыгъончъэу имыльку кыІыпхы е хэбгъэны хьуштэп.

18-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи гупшысэ, зэхашІэ ыкІи дин фитыныгъэ иІ. Мы фитыныгъэм кызэкІеубытэ изакъоу е купэу, нафэу е унаеу (шъэфэу) итхьафэІорышІэнхэр, идинкІэ шІапхъэхэр нэрылъэгъоу аригъэшІэн, ыгъээзэкІэн фитыныгъэри.

19-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ зэрэфаеу гупшысэнэу, игупшысэхэр кыІотэнэу. Мы фитыныгъэм кыхеубытэ цІыфыр игупшысэхэм фэшІыкІэ зыми кымыгъэгумэкІынэу, къэралыгъо гъунапкъэхэм ямылбытыгъэу шІэныгъэхэр, гупшысэхэр сьд фэдэрэ гьогукІи кылтыхьон, кыгъотын, зыІэрыгъэхьэн

фитыныгъэри.

20-нэрэ пычыгъу

Хэти фитыныгъэ иІ Іэшэнчъэу, зэо-бэнэнчъэу зэфэсынэу, хасэ зэхищэнэу, зэхэщэгъэ хасэм хэхьэнэу.

Хэти зы хасэ хэхьэнэу ебгъэзы хьуштэп.

21-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ занкІэу ежым е фитэу кыыхыхыгъэ лІыкІомэ яІэкІэ кьэралым изегъэкІон Іофхэм ахэхьэнэу, ахэлэжьэнэу.

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ икьэралы цІыф жьугъэми Кыфызэригъэпэшрэ амалхэр зэхэдзынчъэу, пстэуми афэдэу зыфигъэшхьэпэнэу.

Хыкумэт Іэшхьэтетныгъэм илъябжьэр кьэралым и цІыф жьугъэм ишІоигъоныгъ ары. А шІоигъоныгъэр кьэнафэ шъэф шІыкІэм тет хэхыныгъэ фит зафэхэу е цІыфмэ яшІоигъоныгъэхэр шхьэфит-псэфитэу кызыэрэгъэлъэгъошъушт нэмыкІрэ шІыкІэхэу, зыныбжь икьугъэ цІыф пстэуми афызэІухыгъэу, яІэІэтхэми зэфэдэ кІуачІэ яІэу, пІэльэ гъэнэфагъэкІэ кытырагъэзэжьырэхэмкІэ.

22-нэрэ пычыгъу

ЦІыф жьугъэм зэрэщыщым елбытыгъэу хэтрэ цІыфи социалнэ кьэухъумэныгъэ фэшъуаш. Кьэрал кІуачІэкІэ е кьэралыгъомэ язэдэІэпыІэкІэ ыкІи хэтрэ кьэралы ежым игъэпсыкІэрэ иамалхэмрэ ялбытыгъэу хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ инапэрэ ицІыфыгъэрэкІэ гупсэфэу зэрэзиужьын ылъэкІышт экономикэ, социалнэ ыкІи шІэнхабзэ ІофкІэ зыфэныкьошт амалхэр рагъэгъотынэу.

23-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ лэжьэнэу, фитэу иІоф кыыхыхынэу, зэфагъэкІэ ыкІи фэшІу амалхэмкІэ лэжьэнэу ыкІи Іофынчъагъэм кыщаухъумэнэу.

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ зэхэдзынчъэу зэфэдэ Іоф фэшІ зэфэдэ уасэ кыратынэу.

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ ежыри иунагъуи цІыфым фэшъошэн псэукІэ иІэу зыгъэпсэун, ищыкІагъэ хъумэ зылыІэсышъунэу щыт сьд Фэдэр социалнэ кьэухъумэныгъэхэмкІэ кІэгъэпытагъэу зы псэукІэ амал кьезытын зыльэкІынэу зы лэжьэпкІэ фэшІу кыІэрыхьэнэу.

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ ежы ишІуагъэ пае хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхищэнэу, ащ фэдэ зэхэщагъэм хэхьэнэу, хэтынэу.

24-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ зигъэпэсэфынэу, ынэгу зыригъэужынэу, пстэуми афэмыдэу илэжьэгъу пІалъэ цІыф фэшъуашэ шапхъэм итэу кыфагъэпсынэу, пІэльэ гъэнэфагъэкІэ илэжьапкІи кыратызэ гъэпсэфакІо дэкІынэу.

25-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цІыфи фитыныгъэ иІ ежыри иунагъуи узынчъэн, тхъэгъо фэшъуашэ иІэу псэун пае шхыныгъо, шъуашэ, унэ ыкІи медицинскэ ІэпыІэгъу ыгъотынэу.

Хэти фитыныгээ иИ, Иофынчбагээ, сымэджагээ, фыкьуагээ, лИыгьобагээ, шьуэзабагээ, жьыгээ ыкИи ежым имыИэшИагээ Иофыгьомэ кьахэкИэу амалынчбагээ, тхьэмыкИагээ кьылъысэу щытмэ кьаухьумэнэу.

Ныхэмрэ сабийхэмрэ фитыныгээ яИ ялыеу кьыкИэлъыплъынхэу, кьыдэИэпыИэнхэу. Зэрэцэгээ зэлИ-зэшъуэз ибынэуи зэмышъхьэгъусэмэ кьалъфыгъэуи щэрэт, сабий пстэуми а зы социалнэ кьэухьумэныгээ амалхэр язэфэдэу афагээшъхьапэ.

26-нэрэ пычыгъу

Хэтрэ цИыфи фит гэсэныгээ зэригээгъотынэу. Анахь макИэмэ пэублэ ыкИи лъэбжэ гэсэныгээр ахьцэнчэу арагээгъоты. Пэублэ гэсэныгээр уимыИэнкИэ амал имыИэу, егъэзыгъоу щыт. Техникэ ыкИи ИэшИагээ гэсэныгээр хэти фызэИухыгээшт. Апшээрэ гэсэныгээр зэхэдзынчэу хэти фызэИухыгээу щытын фае ежым исэнауш (талант) елъытыгээу.

Гэсэныгээр цИыфым ицИыфыггэм икьоу зыригээужьыным фэшИоу гэпсыггээу ыкИи цИыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгээ шъхьаИэхэмрэ афашИрэ уасэр, лъытэныгээр ыггэлъэшыным, кИиггэпытэным фэунэтИыггээу щытын фае. Гэсэныггэм цИыфхэр риггэгушИун фае расэ пстэуми, лъэпкь пстэуми, дин куп пстэуми азфагу гулътэ, зэгурыИо, зэфэшИуныггээ, зэныбджэгъуггээ дэлъынэу ыкИи мамырныггээр кьыухьумэным пае Дунэепстэу Къэрал Зэгохьэныггэм риггэкИокИырэ лъэжыггэм зыриггээужьэу щытын фае.

Сабиймэ арагээгъотышт гэсэныггээр зыфэдэщтыр кьыхэзыхынэу фитыр, пстэуми апэрэу янэрэ-ятэрэ ары.

27-нэрэ пычыгъу

Хэти фитыныгээ иИ цИыф жьуггээ шИэнхабзэ псэукИэм фитэу хэхьэнэу, хэлэжьэнэу, гъуазджэр зыфиггэшъхьэпэнэу, шИэныггээ зыужьыныггэм хэлэжьэнэу ыкИи ар зыфиггэшъхьэпэнэу.

Хэти фитыныгээ иИ ежым кьыггэшИыггээ шИэныггээ, жабзэ (литературэ), гъуазджэ ИэшИаггэхэм мылькоу, пкИэу, уасэу, лъытэныггээу кьапакИорэр кьыфаухьумэнэу.

28-нэрэ пычыгъу

Хэти фэшъуаш мы джэпсалгэм кьыщыхэщырэ цИыф фэшъуашэхэмрэ фитыныггэхэмрэ зэраггэцэкИэшъунэу зы социалнэ ыкИи дунэепстэу гэпсыкИэ системэ щыИэнэу.

29-нэрэ пычыгъу

Хэти ежы ицИыфыггээ фитэу ыкИи икьоу зыриггээужьынэу амал кьезытырэ цИыф жьуггэми кьэралми фишИэжын фаеу пшээрълхэр иИэх.

Хэти ифэшъуашэхэр зыфиггэшъхьапэ ыкИи ифитыныггэхэр зэрихьэ зыхьукИэ, нэмыкИми яфэшъуашэхэмрэ яфитыныггэхэмрэ афадэн, ахэмэ лъытэныггээ кьафеггэшИыггэн ыкИи демократичэскэ цИыф жьуггэм зэдыриИэ шэнхабзэр (этикэр), цИыф жьуггээ гэпсыкИэр, щыИакИэр еггэшИокИоным иамалхэр кьэухьумаггээ хьуным пае фэшИэу кьэрал хабзэкИэ аггэнэфаггээ гъунапкгэмэ япхыггээу щытышт.

Сыдэуштэуи орэхъу, мы цІыф фэшъуашэхэмрэ фитыныгъэхэмрэ зыфэбгъэшъхъэпэ, зепхъэ хъуштэп Дунэепстэу Къэрал Зэгохъагъэм и гурыль-гурышІэхэмрэ ибзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) адимыштэу, апэшІуекІоу.

30-нэрэ пычыгъу

Мы джэпсальэм кыхиубытэрэ зы хэбзэ гъэуцугъи зыгурыбгъаІо хъуштэп мыш кыщиІотыкІыгъэ хэбзэ гъэуцугъэмэ ащыщ горэр ыІэтынэу, иукъонэу хэтрэ зы къэрали, купи, нэбгыри фитыныгъэ риты фэдэу.